

Nr 180.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter; given Stockholms slott den 5 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, följande.

För närvarande föreligger icke någon skyldighet för skogsägare att företaga åtgärder mot insektshärjning i skog.

I det förslag till skogsvårdslag, som framlagts för årets riksdag i propositionen nr 34, ha emellertid bland annat intagits vissa bestämmelser rörande åtgärder i sådant syfte. Dessa bestämmelser innebära, att därest i skog

insektshärjning av större omfattning förekommer eller överhängande fara föreligger därför, skogsmarkens ägare är skyldig att inom tid, som skogsstyrelsen bestämmer, vidtagna bekämpningsåtgärder, som skogsstyrelsen efter hörande av statens skogsforskningsinstitut finner erforderligt föreskriva. Då dylika åtgärder föreskrivits skall skäligt bidrag till täckande av kostnaderna för åtgärderna utgå av allmänna medel efter beslut av Kungl. Maj:t. Beträffande bidragets storlek uttalades i propositionen, att huvudprincipen borde vara att detsamma skulle utgå till täckande av skillnaden mellan kostnaden för åtgärderna och den fördel dessa medfört för skogsägaren, dock minst med 50 procent av kostnaden.

Vidare har i propositionen nr 41 till årets riksdag angående lån och bidrag till vissa skogsförbättringsåtgärder föreslagits, att av det i propositionen till Skogsvård m. m.: Statens skogsförbättringsanslag för budgetåret 1948/49 äskade förslagsanslaget å 350 000 kronor ett belopp av 25 000 kronor skulle disponeras för bidrag till åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter i enlighet med de grunder, som angivits i förenämnda proposition nr 34.

I gemensam skrivelse den 28 februari 1948 ha *skogsstyrelsen*, *lantbruksstyrelsen* och *domänstyrelsen* hemställt, att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår måtte anvisas ett anslag av 486 000 kronor till kostnaderna för vidtagande av bekämpnings- och kontrollåtgärder mot skadegörelse i vissa delar av landet av skogsinsekter. Vid framställningen har fogats viss utredning i ämnet av statens skogsforskningsinstitut.

Ämbetsverken ha till en början i sin skrivelse närmare angivit inom vilka delar av landet som bekämpnings- och kontrollåtgärder måste anses nödvändiga. Härom ha ämbetsverken anfört följande.

Skogsforskningsinstitutets undersökningar utvisa att de på ett tidigt stadium uttalade farhågorna om risk för omfattande härjningar av tallflyet under innevarande år blivit besannade i en utsträckning, som knappast varit väntad. De hemsökta områdena, för vilka exepertisen anser bekämpningsåtgärder nödvändiga, äro följande:

Vittskövle, Kristianstads län	1 025 ha	
Vaneberga fure, Kristianstads län	370 »	1 395 ha
Vassmolösa, Kalmar län		210 »
Hökensås, Skaraborgs län		7 125 »
		<hr/> Summa 8 730 ha

Vittskövleområdet utgöres av bolags- och godsskog, Vaneberga fure av godsskog, området vid Vassmolösa uteslutande av bondeskogar och Hökensåsområdet slutligen av Hökensås häradsallmanning, gods- och bondeskogar samt något kronoskogar.

Man torde emellertid även få räkna med att skadeinsekterna kunna ha spritt sig till ytterligare områden, utan att detta ännu blivit känt. Erfarenheten visar nämligen att vid omfattande insektshärjningar rapporter om nya förökningshärdar i regel pläga inkomma.

Forskningsinstitutet har vidare framhållit såsom angeläget att förnyade bekämpningsåtgärder vidtagas emot frostfjärilens härjningar på Visingsö.

Tidigare företagen bepudring insattes nämligen på grund av olika omständigheter alltför sent, varför ny härjning av fruktträdgårdar och lövskogsområden — främst ekområden — kan befaras instundande sommar. Institutet har därför ansett det vara ur organisatorisk, bekämpningsteknisk och ekonomisk synpunkt av stor vikt, att Visingsö-aktionen kunde samordnas med tallflykampanjen. Visingsöarealen beräknas till omkring 750 ha, varav 550 ha kronoskog och 200 ha fruktträdgårdar och skogar i enskild ägo.

Enligt vad ämbetsverken uttalat vore det uppenbart, att den nästan lavinartade massförökningen av särskilt tallflyet men även vad Visingsöområdet beträffade frostfjärilen skulle medföra katastrofala skadeverkningar ej blott inom nu inventerade områden utan senare måhända även inom nya ännu större arealer, därest icke effektiva bekämpningsåtgärder nu sattes in. I anslutning härtill har ämbetsverken påpekat, att de områden om sammanlagt 60 hektar, varå långtgående skadegörelse av tallflyet konstaterades år 1947, tydligen kunnat utgöra spridningscentra för nu allvarligt hotade 8 730 hektar. Ämbetsverken ha i detta sammanhang vidare yttrat följande.

Skåneområdet och det öster därom belägna och direkt hotade Listerlandet i Blekinge län kännetecknas av sina vidsträckta kulturskogar av tall, till stor del uppdragna å för jordbruk mindre tjänliga jordmåner och med karaktär av lä- och skyddsplanteringar. Skulle dessa skogar bli totalhärjade av tallflyet och därefter — vilket är att förvänta — även av andra, sekundärt uppträdande insektsarter, särskilt mörghorror, kunna skadeverkningarna bli av oöverskådlig räckvidd och komma säkerligen ej att inskränka sig till förluster enbart inom skogsbruket. Vassmolösaområdet är mycket hårt angripet, vilket bäst belyses därav, att omkring 25 ha av härjningsområdet helt nyligen måst kalavverkas, sedan träden inom området befunnits döda eller döende. Hökensåsområdet har tidigare härjats av tallmätaren. Denna härjning har visserligen kunnat hejdas genom giftbepudring, men de till sin livskraft starkt försvagade träden kunna på många håll sannolikt ej motstå ett förnyat angrepp på den förhållandevis ringa barrmassan. Vad beträffar Visingsö torde fara föreligga för de värdefulla ekbestånden och fruktodlingarna på ön. Det är att märka, att bekämpningen där måste omfatta såväl skogsområden som trädgårdar för att icke några förökningshärdar för frostfjärilen skola kvarstå som spridningscentra.

På grund av det anförda ha ämbetsverken funnit sig böra föreslå, att bekämpningsåtgärder redan under löpande budgetår vidtagas inom de nuvarande härdarna för ifrågasvarande skadeinsekter. Kostnaderna för åtgärderna ha av ämbetsverken uppskattats till i runt tal 486 000 kronor. Av detta belopp ha — i runda tal — avsetts för området vid Vittskövle 46 600 kronor, för området vid Vaneberga fure 16 800 kronor, för området vid Vassmolösa 9 600 kronor, för området vid Hökensås 324 200 kronor samt för kontrolltaxering 15 000 kronor. För åtgärder inom sådana områden till vilka skadeinsekterna kunna ha spritt sig utan att detta ännu blivit känt ha beräknats 40 000 kronor. Slutligen ha för bekämpning av frostfjärilens härjningar å Visingsö avsetts omkring 34 100 kronor.

De ifrågasatta bekämpnings- och kontrollåtgärderna ha med hänsyn till skadegörelsens omfattning av ämbetsverken ansetts vara av extraordinär natur. På grund härav ha ämbetsverken funnit åtgärderna helt böra bekostas

av statsmedel. Då emellertid några särskilda medel för ändamålet icke stode till förfogande för löpande budgetår och kostnadernas storlek omöjliggjorde anlåtande av nionde huvudtitelns anslag till extra utgifter, borde enligt vad ämbetsverken föreslagit erforderliga medel anvisas å tilläggsstat.

Slutligen ha ämbetsverken uttalat, att ledningen av bekämpnings- och kontrollåtgärderna borde uppdragas åt statens skogsforskningsinstitut under samarbete i de olika fallen med vederbörande skogsvårdsstyrelser, hushållningssällskap och överjägmästare.

Departementschefen. Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår har på flera håll i landet uppstått skadegörelse å skog till följd av angrepp från vissa skadeinsekter. Denna skadegörelse synes inom de berörda områdena ha nått en mycket betydande omfattning och åsamkat vederbörande skogsägare avsevärda förluster. Ännu mera betänkligt är emellertid, att stor risk föreligger för att insekterna varom fråga är spridas till angränsande områden som ännu icke utsatts för skadeverkan. Om detta obehindrat får ske kan befaras, att ifrågavarande, åtminstone hittills begränsade, skadegörelse kommer att nå en främst ur ekonomisk synpunkt katastrofal omfattning. En sådan utveckling måste uppenbarligen i möjligaste mån förhindras. Med hänsyn till det anförda anser jag i likhet med skogsstyrelsen, lantbruksstyrelsen och domänstyrelsen nödvändigt att bekämpnings- och kontrollåtgärder omedelbart vidtagas inom de områden och i den utsträckning ämbetsverken föreslagit. Härvid synes lämpligt, att åtgärderna centralt ledas av statens skogsforskningsinstitut, som dock givetvis bör samråda med vederbörande lokala myndigheter.

Vad härefter angår frågan om vem som bör bestrida kostnaderna för de föreslagna åtgärderna är jag enligt vad jag i förberörda propositioner nr 34 och 41 till årets riksdag närmare utvecklat rent principiellt av den uppfattningen, att sådana kostnader åtminstone delvis böra stanna å skogsägaren. Emellertid föreligger, såsom tidigare framhållits, för närvarande icke någon skyldighet för skogsägare att vidtaga åtgärder av ifrågavarande art. Med hänsyn härtill och då de förenämnda i propositionen nr 34 föreslagna bestämmelserna avsetts att träda i kraft först vid ingången av 1949, torde förutsättningen för att de nu aktuella bekämpnings- och kontrollåtgärderna komma till utförande vara, att de antingen ske på frivillighetens väg eller genom statsmakternas försorg. Då i förevarande fall risken för härjningar av katastrofal natur måste bedömas såsom mycket stor och någon säkerhet icke föreligger att erforderliga skyddsåtgärder på annat sätt vidtagas, anser jag det motiverat att statsmakterna själva låta verkställa sådana åtgärder och även helt bekosta desamma. Det må dock uttryckligen framhållas, att detta icke får betraktas såsom prejudicerande för framdeles ifrågakommande åtgärder av liknande slag. Mot de i ärendet verkställda kostnadsberäkningarna, vilka sluta å i runt tal 486 000 kronor, torde icke vara något att invända. Då bekämpnings- och kontrollåtgärderna böra komma till stånd redan under löpande budgetår men några medel för ändamålet icke

stå till förfogande, synes ofrånkomligt att ett belopp av nyssnämnda storlek äskas å tilläggsstat i form av ett särskilt anslag. Anslaget, som torde böra givas karaktär av reservationsanslag, synes böra benämnas Skogsvård m. m.: Kostnader för åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter. Det torde få ankomma å Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter rörande anslagets disposition som må befinnas erforderliga.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skogsvård m. m.: Kostnader för åtgärder mot skadegörelse av skogsinsekter* å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 486 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta propokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

G. Lüzell.
